

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Навчально-науковий медичний інститут
Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

СИЛАБУС

вибіркової навчальної дисципліни

Лікувально-оздоровча рухова активність

(назва дисципліни)

підготовки бакалавра (на базі повної загальної середньої освіти)

(назва освітнього рівня)

спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

(шифр і назва спеціальності)

освітньої програми 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

(назва освітньо-професійної освітньо-наукової/освітньо-творчої програм)

Силабус навчальної дисципліни «Лікувально-оздоровча рухова активність» підготовки “бакалавра”, галузі знань — 22 - охорона здоров'я, спеціальності — 227 - фізична терапія, ерготерапія, за освітньою програмою - фізична терапія, ерготерапія.

Розробник: Грейда Н.Б., доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, доцент.

Силабус навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри **фізичної терапії та ерготерапії**

протокол № 6 від 29.01.2021 р.

Завідувач кафедри: (Андрійчук О. Я.)

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	<u>Галузь знань</u> 22 Охорона здоров'я <u>Спеціальність</u> 227 Фізична терапія, ерготерапія <u>Освітня програма</u> Фізична терапія, ерготерапія <u>Освітній рівень</u> бакалавр	Вибіркова
Кількість годин / кредитів		Рік навчання 4
<u>150 / 5</u>		Семестр 8-ий
ІНДЗ: €		Лекції 30
		Практичні =
	Лабораторні 36 год.	
	Самостійна робота 74 год.	
	Консультації 10 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач: Грейда Наталія Богданівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини та фізичної терапії, доцент, ngreyda@ukr.net

Комунікація зі студентами: електронною поштою, на заняттях згідно розкладу, за графіком консультацій.

Розклад занять розміщено на сайті навчального відділу ВНУ: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

Розклад консультацій. Консультації проводяться згідно розкладу, що розміщений на дошці оголошень кафедри фізичної терапії та ерготерапії.

III. Опис дисципліни

1. Анотація курсу.

Вивчення Лікувально-оздоровчої рухової активності полягає в отриманні студентам базових знань із застосування лікувальної фізичної культури у різних формах, природних і преформованих чинників, видів лікувального масажу, механотерапії і працетерапії з метою лікування, відновлення здоров'я і фізичної працездатності хворих, відновлення повсякденної діяльності людини з урахуванням наявних фізичних обмежень, тренування рухової активності хворих у різні періоди захворювання, механізмів впливу засобів фізичної терапії, ерготерапії, рухової активності на організм хворих. Вищезазначене вказує про необхідність курсу для успішного здійснення професійної діяльності студентів.

Пререквізити (попередні курси, на яких базується вивчення дисципліни) - фізичне виховання (види оздоровчої рухової активності: нордівська ходьба; калланетика); фізичне виховання (види оздоровчої рухової активності: аквааеробіка, евритмія); нормальна анатомія і фізіологія людини (за професійним спрямуванням); функціональна анатомія; науково-доказова практична діяльність у фізичній терапії та ерготерапії; долікарська медична допомога; основи практичної діяльності у фізичній терапії та ерготерапії (вступ до спеціальності).

Постреквізити (дисципліни, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються після закінчення вивчення даної дисципліни) – мануальні методи фізичної терапії; методика та техніка класичного масажу; клінічний реабілітаційний менеджмент при порушенні діяльності ОРА; клінічна практика з фізичної терапії та ерготерапії при порушенні діяльності ОРА.

Метою викладання навчальної дисципліни «Лікувально-оздоровча рухова активність» є формування у студентів професійно важливих умінь складати комплекси коригуючих фізичних вправ та здійснення мануальних методик постізометричної релаксації, необхідних для застосування з лікувальною і профілактичною метою у комплексному відновленні, фізичного стану та працездатності хворих та осіб з інвалідністю.

Основним завданням дисципліни «Лікувально-оздоровча рухова активність» є:

- сформувані у студентів цілісне уявлення про запобігання ускладнення захворювань;
- проводити безпечно для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії;
- мати спеціальні концептуальні знання з фізичної терапії;
- впроваджувати сучасні наукові дані у практичну діяльність;
- виробити базові навички розробки індивідуальної реабілітаційної програми;
- навчити особливостям організації процесу фізичної терапії;
- забезпечити уміння об'єктивізації ефективності процесу фізичної терапії у майбутній практичній діяльності.

Компетентності

До кінця навчання студенти повинні бути компетентними у таких питаннях:

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 04. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

СК 02. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.

СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами (додаток 3) та документувати отримані результати.

СК 11. Здатність адаптовувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов.

СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.

СК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів

самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здоровому способу життя.

СК 14. Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

2. Структура навчальної дисципліни.

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекцій	Лабораторні	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1 Основи лікувально-оздоровчої рухової активності						
Тема 1. Рухова активність та механізми її дії на організм людини	14	2	4	8		4
Тема 2. Режими рухової активності	18	4	4	8	2	4
Тема 3. Лікувально-оздоровча рухова активність з порушеннями обміну речовин	18	4	4	8	2	4
Тема 4. Лікувально-оздоровча рухова активність з порушеннями серцево-судинної системи	16	4	4	8		4
Тема 5. Лікувально-оздоровча рухова активність з порушеннями нервової системи	18	4	4	8	2	4
Разом за модулем 1	84	18	20	40	6	20
Змістовий модуль 2 Види і форми рухової активності						
Тема 6. Основні методи визначення рухової активності	16	4	4	8		4
Тема 7. Оптимальна рухова активність	14	2	4	8		4
Тема 8. Рівні та принципи рухової активності	18	4	4	8	2	4
Тема 9. Види і форми рухової активності	18	2	4	10	2	4
Разом за модулем 2	66	12	16	34	4	16
Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)						Бал
ІНДЗ						4
Модульна контрольна робота 1						30
Модульна контрольна робота 2						30
Всього годин / Балів	150	30	36	74	10	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Тема	Кількість годин
<p>Рухова активність та механізми її дії на організм людини:</p> <ol style="list-style-type: none"> Негативні наслідки гіподинамії – реферат. Рухова активність і її зв'язок зі здоров'ям людини – реферат. Наслідки обмеження рухової активності – доповідь. Методи підвищення фізичної працездатності – доповіді. Впливу рухової активності на розумову працездатність – реферат. 	8
<p>Режими рухової активності:</p> <ol style="list-style-type: none"> Лікувально-оздоровча рухова активність з порушеннями обміну речовин Лікувально-оздоровча рухова активність з порушеннями серцево-судинної системи Лікувально-оздоровча рухова активність з порушеннями нервової системи 	32
<p>Види і форми рухової активності:</p> <ol style="list-style-type: none"> Охарактеризувати види і форми рухової активності на стаціонарному етапі фізичної терапії – виступ. Види і форми рухової активності у післялікарняному періоді фізичної терапії – реферат. Охарактеризувати види і форми рухової активності на санаторно-курортному етапі лікування хворих при окремій патології – виступ. Охарактеризувати види і форми рухової активності диспансерному етапі фізичної терапії при зазначеній патології – виступ. Охарактеризувати види і форми рухової активності на поліклінічному етапі фізичної терапії при зазначеній патології – виступ. 	34

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Відвідування занять дає можливість отримати задекларовані загальні та фахові компетентності, вчасно і якісно виконати завдання.

Навчальні досягнення студентів із дисципліни "Основи фізичної терапії, ерготерапії, тренування рухової активності хворих та неповносправних" оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів здійснюється з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на лабораторних заняттях, виконання самостійної роботи, модульної контрольної роботи. Реферативні дослідження, творчі завдання, конспекти презентації, анотації прочитаної додаткової літератури, есе тощо, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на лабораторних заняттях.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом на лабораторних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється з використанням роздрукованих завдань, тестів або в режимі комп'ютерної діагностики.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У форс-мажорних ситуаціях навчання може проходити також в он-лайн формі (за погодженням з деканатом). Вимоги до студентів залишаються такими ж.

У разі наявності документа, що засвідчує навчання на сертифікованих курсах, онлайн-курсах, які дотичні до тем дисципліни, можливе зарахування певної кількості годин, відповідно до [Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки](#)

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика щодо дедайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (з кожної теми віднімається один бал від отриманого).

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Оцінювання здійснюється відповідно до Положення про оцінювання навчальних досягнень студентів за кредитно-модульною системою.

<https://ed.eunu.edu.ua/upload/docs/34/d57a3defea8df2754eb8599a0234845e.pdf>

Формою підсумкового контролює залік.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки (менше 60 балів), або за бажанням підвищити рейтинг, студент складає залік у формі написання тестових завдань. Результати модульних контрольних робіт скасовуються. Максимальна кількість балів при складанні заліку 60 балів. Якщо студент набирає за результатами поточного контролю і заліку менше 60 балів, залік він складає повторно.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка а ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Дуже добре	
75–81	C	Добре	
67–74	D	Задовільно	
60–66	E	Достатньо	

1–59	Фх	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)
------	----	--------------	--

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ

Основне джерело рухової активності

3. Від занять якої інтенсивності руховою активністю може бути отримана загальна користь для здоров'я
4. Від чого залежить користь для здоров'я від занять руховою активністю
5. Що визначає рухова активність у дитячому віці
6. Чому сприяє фізична активність дорослих людей
7. Вплив рухової активності на серцево-судинну систему за характером змін
8. Вплив рухової активності на дихальну систему за характером змін
9. Вплив рухової активності на опорно-руховий апарат за характером змін
10. Вплив рухової активності на нервову систему за характером змін
11. Який факт важливо враховувати під час вирішення питання раціональної організації життєдіяльності:
12. Визначення поняття «раціональний режим дня»
13. Чому сприяє сон:
14. Визначення поняття «харчування»:
15. Визначення терміну «раціональне харчування»
16. Вкажіть, що ви розумієте під терміном «рухова активність »
17. Вкажіть, в чому полягає сутність рухової діяльності:
18. Назвіть види рухових одиниць
19. Як класифікуються рухи під час рухової активності
20. Що ви розумієте під «загальною руховою активністю»
21. Вкажіть, як поділяється загальна рухова активність:
22. Зазначте, з чим пов'язана вимушена рухова активність
23. Чим характеризується спонтанна рухова активність
24. Як класифікують вправи, які включають у комплекс лікувальної гімнастики?
25. Назвіть засоби працетерапії.
26. Які методи гідрокінезотерапії застосовуються у фізичній терапії?
27. Назвіть види працетерапії.
28. Визначте темпи ходьби.
29. Визначте швидкий темп ходьби.
30. Визначте середній темп ходьби.
31. Визначте повільний темп ходьби.
32. Визначте велику інтенсивність вправ, що застосовують в ЛФК.
33. Скільки % часу всього заняття лікувальною гімнастикою становлять вступна, основна і заключна частини?
34. Визначте малу інтенсивність вправ, що застосовують в ЛФК.
35. У якому періоді фізичної реабілітації переважно застосовують спортивно-прикладні вправи?
36. Скільки % часу всього заняття лікувальною гімнастикою становить вступна частина?
37. Скільки % часу всього заняття лікувальною гімнастикою становить основна частина?
38. Скільки % часу всього заняття лікувальною гімнастикою становить заключна частина?
39. Які методи гідрокінезотерапії застосовуються у фізичній терапії?
40. Визначте велику інтенсивність вправ, що застосовують в ЛФК.
41. Визначте помірну інтенсивність вправ, що застосовують в ЛФК.
42. Визначте максимальну інтенсивність вправ, що застосовують в ЛФК.
43. Визначте вільний руховий режим у лікарняному періоді фізичної терапії.
44. Визначте ліжковий руховий режим у лікарняному періоді фізичної терапії.
45. Визначте суворий ліжковий руховий режим у лікарняному періоді фізичної терапії.

46. Визначте палатний руховий режим у лікарняному періоді фізичної терапії.
47. Визначте щадний руховий режим у післялікарняному періоді фізичної терапії.
48. Визначте тренуючий руховий режим у післялікарняному періоді фізичної терапії.
49. Визначте щадно-тренуючий руховий режим у післялікарняному періоді фізичної терапії.
50. Визначте інтенсивно-тренуючий руховий режим у після лікарняному періоді фізичної терапії.
51. Вкажіть, який метод проведення лікувальної гімнастики застосовують на початку I періоду (щадного) ЛФК .
52. Вкажіть, який метод проведення лікувальної гімнастики застосовують у II періоді (функціональному) ЛФК
53. Вкажіть, який метод проведення лікувальної гімнастики застосовують у III періоді (тренувальному) ЛФК.
54. Вкажіть з якою метою застосовують поточний контроль для дослідження ефективності ЛФК.
55. Вкажіть з якою метою проводять експрес-контроль для дослідження ефективності ЛФК.
56. Вкажіть з якою метою проводять етапний контроль для дослідження ефективності ЛФК.
57. Назвіть спеціальні вправи у ЛФК.
58. Як називається дозована ходьба по гористій місцевості за спеціальними маршрутами?
59. Як називається метод лікування рухами у воді?
60. Що означає термін «таласотерапія»?
61. Що означає термін «геліотерапія»?
62. Що означає термін «аеротерапія»?
63. Бальнеотерапія-це...
64. Які вправи називаються ідеомоторними?
65. Яка вода рахується мінеральною?
66. Ізометричні вправи-це...
67. Вкажіть потреби організму в руховій активності
68. Визначіть поняття «рухова активність»
69. Вкажіть оптимальну рухову активність дітей і підлітків
70. Вкажіть вплив рухової активності на здоров'я і працездатність
71. Назвіть види і форми рухової активності у різні періоди фізичної терапії при окремих патологіях.
72. Визначіть поняття «здоров'я»
73. Визначіть поняття «працездатність»
74. Яка оптимальна рухова активність дорослих нетренованих осіб?
75. Вкажіть рухову активність пацієнтів з фізичними обмеженнями на стаціонарному етапі фізичної терапії при різних захворюваннях.
76. Вкажіть рухову активність пацієнтів з фізичними обмеженнями на поліклінічному етапі фізичної терапії при різних захворюваннях.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси.

1. Арутюнов Г.П. Терапия факторов риска сердечно-сосудистых заболеваний. – М., 2010. – 672 с.
2. Бойчук Т., Голубева М., Левандовский О., Основы диагностических исследований у физической реабилитации, - Львів: ЗУКЦ, 2010. – 239 с.
3. Бадалян Л.О. Невропатология: учебник для студ. высш. учеб. Заведений /Л.О. Бадалян. – 3-е изд., перераб. И доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 400 с.
4. Белова А.Н. Реабилитационное обследование больных с нарушением двигательных функций / А.Н. Белова: Руководство по реабилитации больных с двигательными нарушениями. М.: АОЗТ «Антидор», 2014. - Т.1. - С. 25-104.
5. Беляев В.И. Травма спинного мозга. М.: Владмо, 2011. – 428 с.

6. Богдановська Н.В. Фізична реабілітація хворих різних нозологічних форм. Навчальний посібник / Богдановська Н.В. Запоріжжя, 2011. – 314 с.
7. Вейс М. Физиотерапия (кинезитерапия) / Вейс М., Зембатьй С. - М., 2006. – 446 с.
8. Валиуллина С.А., Шарова Е.А. Эпидемиологические аспекты черепно-мозговой травмы у детей // Нейрохирургия и неврология. – 2018. – №2- 3 (32-33). – С. 81-90.
9. Гусева И.Г., Физиотерапевтические методы реабилитации. Учебное пособие для студентов-реабилитологов институтов физического воспитания и спорта./ Гусева И.Г., Осадчая Т.Ю. - Луганск, 2002. – 178с.
10. Визуальное руководство по функциональному мышечному тестированию / Карин Вибен, Бернд Фалькенберг; пер. с англ. – М.: МЕДпресс-информ, 2017. – 296 с.
11. Виноградова Т.А. Клиническая пульмонология: пособие для студентов лечебного, педиатрического факультетов, врачей-интернов, клинических ординаторов / Т.А. Виноградова. - Гродно: ГрГМУ, 2011. - 192 с.
12. Демиденко Т. Д. Основы реабилитации неврологических больных / Т. Д. Демиденко, Н. Г. Ермакова. – СПб.: Фолиант, 2014. – 304 с.
13. Епифанов В.А. Восстановительное лечение при заболеваниях и повреждениях позвоночника / В.А. Епифанов, А.В. Епифанов. – М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 384 с.
14. Заболевания сердца и реабилитация. Под.ред. М.Л. Поллока, Д.Х. Шмидта. – К.: Олимпийская литература, 2000. – 402с.
15. Зиньковский М.Ф. Врожденные пороки сердца / Под ред. А.Ф. Возианова. – К.: Книга плюс, 2008. – 1168 с.
16. Івасик Н. Фізична реабілітація при порушенні діяльності органів дихання. – Львів, 2012. – 192 с.
17. Кардиореабилитация / Под ред. Г.П. Арутюнова. – М., 2013. – 336 с.
18. Кардиореабилитация: практическое руководство / Под ред.. Дж. Ниебауэра; пер. с англ. – М.: Логосфера, 2012. – 328 с.
19. Качесов В.А. Основы интенсивной реабилитации. Травма позвоночника и спинного мозга. - ЭЛБИ-СПб.: Санкт-Петербург, 2005. – 128с., ил.
20. Клиническая пульмонология. С.В. Нарышкина, О.П. Коротич, Л.В. Круглякова. Учебное пособие для студентов, обучающихся по специальности лечебное дело. г. Благовещенск 2010.
21. Ковальова О. М. Пропедевтика внутрішньої медицини: [підручник для студ. вищ. мед. навч. закладів IV рівня акредитації] / О.М. Ковальова, Н.А. Сафаргаліна – Корнілова. – К.: Медицина, 2010. – 720 с.
22. Ковальчук В.В. Реабилитация пациентов перенесших инсульт. – М. 2016. – 328 с.
23. Козырева О.В. Физическая реабилитация. Лечебная физкультура. Кинезитерапия. Учебный словарь - справочник, / Козырева О.В. - Москва: Советский спорт, 2010. – 280 с.
24. Мандриков В.Б. Теория и практика профилактики и реабилитации нарушений опорно-двигательного аппарата: Монография / В. Б. Мандриков, Л. В. Царапкин, А. И. Краюшкин, А. И. Перепёлкин. – Волгоград: Изд-во ВолГМУ, 2009. - 202 с.
25. Международная классификация функционирования, ограниченной жизнедеятельности и здоровья. Краткая версия. – СПб.: Изд-во С.- Петербургского ин-та усовершенствования врачей-экспертов, 2003. – 227 с.
26. Немкова С.А., Заваденко Н.Н., Аргунова Г.В., Курбатов Ю.Н. Оценка эффективности комплексной реабилитации у больных с детским церебральным параличом и последствиями черепно-мозговой травмы. // Вопросы практической педиатрии. 2014, № 3. С.21-25.
27. Немкова С.А., Заваденко Н.Н., Аргунова Г.В. Особенности регуляции вертикальной устойчивости у детей и подростков с последствиями черепно-мозговой травмы. // Вопросы практической педиатрии. 2014, № 1. С.70-75.

28. Новик, А.А. Руководство по исследованию качества жизни / А.А. Новик, Т.И. Ионова; под ред. акад. РАМН Ю.Л. Шевченко. – 2-е изд. – М.: ЗАО «ОЛМА Медиа Групп», 2007. – 320 с.

29. Новиков В.И. Системный подход к восстановлению функций опорнодвигательного аппарата человека с использованием ортезов // Ортезирование. Путь к совершенству: Материалы Российской научнопрактической конференции. - М.: Изд-во РУДН, 2012,- С.18 19.

30. Пархотик И.И. Физическая реабилитация при хирургическом лечении заболеваний органов грудной клетки / И.И Пархотик. - НУФВСУ. - Киев : Олимпийская литература. - 2015. - 376 с.